

بررسی معماری مساجد از منظر حکمت هنر و معماری اسلامی

رامین مغانی قهرمانلویی*^۱، فرزانه هدفی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری- دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تبریز (Ramin.moghani@gmail.com)

۲- دکتری تخصصی معماری، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تبریز (Farzanehadafi@yahoo.com)

چکیده

می توان «حکمت» را همان «معرفت» و شناخت بشری از هستی ها دانست، و تقریباً در تمام تعریف هایی که از حکمت شده است عنصر «علم به اعیان موجودات» یا «معرفت به موجود» آمده است. حکمت چیزی جز راه بردن اندیشه انسان برای شناخت جهان هستی نمی باشد. در بینشی برتر، حکمت شناخت خداوند حق متعال یا وجود یا موجودات این جهان است، و کمالی روحی و فکری از معرفت به حقایق موجودات بدست می آورد. هنر فطری و دینی از زمان پیدایش به دنبال محیطی است که پیروان خود را در آنجا گرد هم آورد. این تجمع که عامل اصلی آن عبادت است وسیله ای است برای تعاملات اجتماعی میان پیروان آن دین، به ویژه ادیانی که به تعاملات اجتماعی بها داده اند. انسان که موجودی است فطری برای ارتباط با آفریننده خود نیازمند مکانی است که دارای ویژگی های آسمانی و معنوی که تجربه عروج روح و اتصال آن به هستی لایزال را ممکن سازد. از میان ادیان الهی دین اسلام بیشترین اهمیت را برای جنبه اجتماعی عبادت قائل بوده است، مکانی که این امکان را برای این امر خطیر فراهم آورده از اهمیت بسزایی برخوردار است. بنابراین مساجد جایگاه والایی دارند، مسجد قلب طپنده شهرهای اسلامی است و مهمترین و بهترین مکانها برای مساجد فراهم شود. دین اسلام با ورود به ایران روح اسلامی را در کالبد بنای ایرانی دمید. این حقیقتی است که تازه متولد شده با ورود به ایران جایگاه روح بناها و زشتی (آتشکده ها و معابد زرتشتی) را گرفت. یعنی روح اسلامی در ظرف ایرانی جاری گردید. بسیاری از مساجد که بر روی آتشکده ها و معابد بنا نشده بودند همان کالبد ایرانی خود را با روح اسلامی حفظ نمودند بنابراین هویت ایرانی در قالب مساجد بازنمایی کرد. این مقاله در پی آن است تا با رویکرد تحلیلی- توصیفی به بررسی معنایی حکمت در لغت و کنکاش حکمت اسلامی و نمود آن در هنر و معماری مساجد پردازد و ارتباط معنایی و محتوایی آنان در خصوص ماهیت تعریف حکمت اسلامی را از منظر مبانی و مفاهیم قابل بیان در معماری با روش استنتاجی، استخراج نماید. برای کشف این حکمت ابتدا به بررسی مفاهیم هنر مقدس باید پرداخت. و در پایان به ارتباط میان معماری و حکمت هنر اسلامی پرداخته خواهد شد.

واژه های کلیدی: حکمت، دین اسلام، مسجد، معماری، هنر.